

Grozīs Dabas resursu nodokļa likumu 2/45/23

Projektu vadītāja ilgtspējas jautājumos
nodokļu konsultāciju nodaļā, PwC Latvija
Alīna Ruskova

Projektu vadītājs nodokļu konsultāciju
nodaļā, PwC Latvija
Matīss Auziņš

Mūsdienās liela uzmanība tiek pievērsta dabas aizsardzībai un vides uzlabošanai. Viens no instrumentiem, kas palīdz aizsargāt vidi, ir dabas resursu nodoklis (DRN). Ministru kabinets ir apstiprinājis un nodevis izskatīšanai Saeimā DRN likuma grozījumu projektu, kura mērķis ir veicināt dabas resursu ekonomiski efektīvu izmantošanu un ierobežot vides piesārņošanu. Saskaņā ar pieejamo informāciju paredzēts, ka daļa grozījumu stāsies spēkā 2024. gada 1. janvārī, bet pārējie – 1. jūlijā. 2023. gada 5. maijā jau informējām MindLink.lv abonentus par daļu no plānotajiem grozījumiem. Šajā rakstā – par gaidāmajām izmaiņām DRN likumā.

Grozījumu ietekme un ieguvumi

DRN likuma grozījumu mērķis ir saistīts ar dokumentu "Par gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plānu 2020.-2030. gadam".

Mērķis ir samazināt gaisa piesārņojuma radīto negatīvo ietekmi uz vidi un cilvēku veselību, kā arī samazināt veselības problēmu radītās izmaksas un zaudēto darba laiku. Tas nodrošinātu Latvijai noteikto kopējo gaisu piesārņojošo vielu emisiju samazināšanas mērķu izpildi 2020.-2030. gadā.

Papildu mērķis ir panākt cilvēku veselības aizsardzībai atbilstošu gaisa kvalitāti pilsētās, kur tiek veikti gaisa kvalitātes mērījumi.

Izvērtējot DRN piemērošanas efektivitāti, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM) secinājusi, ka atsevišķās pozīcijās DRN piemērošana un atbrīvojums no DRN samaksas ir jāpārskata un jāaktualizē, kā arī jānosaka jauni DRN objekti.

Salīdzinājumā ar spēkā esošo regulējumu grozījumu projekts paredz:

1. noteikt jaunus DRN objektus (ogļūdeņražu ieguve, tekstilizstrādājumi, plastmasu saturoši zvejas rīki, kam piemēro ražotāja paplašinātās atbildības sistēmu);
2. papildināt DRN piemērošanas nosacījumus iepakojumam, plastmasas un kompozīta iepakojumam, kā arī noteikt iepakojumam paaugstinātās DRN likmes;
3. paaugstināt DRN likmes (transportlīdzekļiem, sadzīves un bīstamo atkritumu apglabāšanai, dabas resursu ieguvei);
4. noteikt regulējumu ražotāja paplašinātās atbildības sistēmas izveidei un piemērošanai tekstilizstrādājumiem;
5. precizēt DRN piemērošanas kārtību par gaisu piesārņojošo daļīnu PM10 emisiju gaisā, nosakot DRN piemērošanu kopējām putekļu emisijām (PM) (baterijām un akumulatoriem, ievērojot jaunos veidus un formulējumus);
6. precizēt atbrīvojuma no DRN samaksas spēkā stāšanos laiku pēc līguma noslēgšanas ar depozīta sistēmas operatoru par dalību depozīta sistēmā;
7. precizēt prasības ārvalsts personai dalībai ražotāja paplašinātās atbildības sistēmā;
8. precizēt DRN piemērošanu attiecībā uz uzkrājumu DRN segšanai un tā aprēķinu par atkritumu apglabāšanu pēc ievietošanas bioreaktorā;

9. pārskatīt spēkā esošo DRN sadalījumu starp valsts un pašvaldības pamatbudžetiem par dabas resursu ieguvi vai izmantošanu vai vides piesārņošanu, tostarp par atkritumu apglabāšanu, kā arī paredzēt pašvaldības atbildību noteikto atkritumu apsaimniekošanas mērķu neizpildes gadījumā;
10. papildināt un precizēt mērķus, kādiem pašvaldības var izmantot no DRN maksājumiem iegūtos pamatbudžeta līdzekļus.

Grozījumu projekts paredz arī noteikt jaunu DRN objektu – vienreiz lietojami plastmasu saturoši izstrādājumi un plastmasu saturoši zvejas rīki, kam nepiemēro ražotāja paplašinātās atbildības sistēmu atbilstoši Plastmasu saturošu izstrādājumu patēriņa samazināšanas likuma 10. pantā noteiktajām prasībām.

VARAM ir izvērtējusi DRN likmi par sadzīves atkritumu un tādu ražošanas atkritumu, kas nav uzskatāmi par bīstamiem atkritumiem atbilstoši normatīvajiem aktiem par atkritumu klasifikatoru un īpašībām, kuras padara atkritumus bīstamus, apglabāšanu poligonos. Grozījumu projekts paredz pakāpeniski paaugstināt no 95 līdz 130 eiro par tonnu (2024. gadā 110, 2025. gadā 120 un 2026. gadā 130 eiro) DRN likmi par sadzīves atkritumu un tādu ražošanas atkritumu, kas nav uzskatāmi par bīstamiem atkritumiem atbilstoši normatīvajiem aktiem par atkritumu klasifikatoru un īpašībām, kuras padara atkritumus bīstamus, apglabāšanu.

Tas pats attiecas uz DRN likmi par bīstamo atkritumu un tādu ražošanas atkritumu, kas ir uzskatāmi par bīstamiem atkritumiem atbilstoši normatīvajiem aktiem par atkritumu klasifikatoru un īpašībām, kuras padara atkritumus bīstamus, apglabāšanu poligonos. Grozījumu projekts paredz pakāpeniski paaugstināt no 100 līdz 135 eiro par tonnu (2024. gadā 115, 2025. gadā 125 un 2026. gadā 135 eiro) DRN likmi par bīstamo atkritumu un tādu ražošanas atkritumu, kas ir uzskatāmi par bīstamiem atkritumiem atbilstoši normatīvajiem aktiem par atkritumu klasifikatoru un īpašībām, kuras padara atkritumus bīstamus, apglabāšanu.

Atbilstības izmaksas saistāmas ar to, ka par pārstrādājamo un nepārstrādājamo iepakojumu, kas pilnībā vai daļēji sastāv no plastmasas (polimēru) izejmateriāliem un kas pārskata periodā nav pārstrādāts vai reģenerēts, būs jāmaksā DRN. Tas veicinās Latvijas saistību izpildi attiecībā uz atkritumu pārstrādi un reģenerāciju.

Prasību ieviešana palielinās iepakojuma no plastmasas (polimēru) masas izejmateriāliem, izņemot bioplastmasu un polistirola masu, un kompoziča kartona iepakojuma izmantošanas izmaksas. Palielinājums ir tikai 3 centi (no 1,22 līdz 1,25 eiro) uz kg, un ir iespēja iesaistīties ražotāja paplašinātās atbildības sistēmā, saņemot atbrīvojumu.

Prasību ieviešana palielinās izmaksas par transportlīdzekli, kuru pirmo reizi pastāvīgi reģistrē Latvijā. Tieks saglabāta iespēja iesaistīties ražotāja paplašinātās atbildības sistēmā, kas paredz atbrīvojumu no DRN samaksas. Vienlaikus tiks segtas izmaksas, kas nepieciešamas nolietoto transportlīdzekļu reģenerācijai (tostarp akumulatoru, riepu un citu auto detaļu, kas ietilpst nolietoto transportlīdzekļu tvērumā) un pārstrādei, kā arī veicināta iesaistīšanās ražotāja paplašinātās atbildības sistēmā.

Grozījumu projekta ieviešana palielinās DRN maksājumus par dalīju PM10 emisiju gaisā, jo emisiju apjoms, par ko jāmaksā DRN, pieauga vidēji par 30%, piemērojot to kopējai dalīju PM emisijai. Tas veicinās Latvijas saistību izpildi attiecībā uz 2030. gadam noteikto gaisu piesārņojošo vielu samazināšanas mērķu izpildi un motivēs operatorus ieviest efektīvākas tehnoloģijas emisiju samazināšanai.

Prasību ieviešana palielinās sadzīves un bīstamo atkritumu apglabāšanas tarifus, vienlaikus veicinot

atkritumu dalītu vākšanu un šķirošanu. Tas veicinās arī virzīšanos no sadzīves un bīstamo atkritumu apglabāšanas, kuru vērtē kā visnelabvēlīgāko apsaimniekošanas metodi, uz atkritumu pārstrādi, otrreizējo izmantošanu un atkritumu rašanās novēršanu. Attīstot sadzīves atkritumu dalīto vākšanas sistēmu, iedzīvotājiem būs iespēja atkritumus šķirot un samazināt nešķirotu sadzīves atkritumu apjomu, kurš tiek apglabāts. Līdz ar to, samazinot atkritumu apjomu, ko nešķirotā veidā savāc no iedzīvotājiem, pie pareizi veidotās maksas iedzīvotājiem būs jāmaksā mazāk par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu.

Piemērojot lielāku DRN likmi sadzīves atkritumiem un par bīstamo atkritumu apglabāšanu, palielināsies ieņēmumi pašvaldību budžetos, un pašvaldībām būs iespējas rast līdzekļus dažādu veidu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmu pilnveidošanai, tostarp projektiem un pasākumiem, kas izglīto un informē iedzīvotājus par dažādu atkritumu veidu ietekmi uz vidi un cilvēku veselību un atkritumu efektīvu apsaimniekošanu.